BEMÆRKNINGER OM ENKELTE VARIATIONER AF VORE RHOPALOCERA

AF

W. M. SCHÖYEN.

Papilio machaon L. *ab.*

I Anledning af, at A. FUCHS (Stett. ent. Zeitung, 1884, p. 243) omtaler en ♀ af sin Samling, utklækket fra Larve af fra Rheingau, hos hvilken den röde Udfyldning af Öiepletten paa Bagvingerne indad breder sig ud over den sorte Indfatning saavel paa Over- som paa Undersiden, hvorhos tillige paa Undersiden viser sig orangerödt Anströg indenfor Baandet i flere af Cellerne, skal jeg her nævne, at der paa vort Universitets-Museum findes en öiensynlig ligeledes klækket ♀ af Prof. ESMARK's Samling, antaglig fra Kristiania, hvor denne abnorme Udbredning af den röde Farve finder Sted i en endnu langt höiere Grad end hos det af FUCHS beskrevne Exemplar. Paa Undersiden viser alle Cellerne paa Bagvingen sig indenfor Baandet rödt anströgne, svagest i den anden Celle fra Vingens Fremkant, derimod stærkt og i stor Udstrækning hos alle de övrige. Paa Oversiden viser dette röde Anströg sig ligeledes, om end langt svagere, i de fleste af Cellerne, men her i den næstsidste ikke indenfor selve Baandet, men paa Indsiden af den gule Halvmaane i samme. I den anden Celle fra Indervinkelen, ved Siden af den aldeles rödt udfyldte Öieplet, viser baade paa Over- og Undersiden den smale Halvmaaneplet i Baandet rödt Anströg; Halvmaanen i den afrundede Fremkantvinkel er saavel over som under næsten aldeles udfyldt af et stærkt rödt Anströg.

Forövrigt er dette Exemplar ogsaa paafaldende ved den usædvanlige Smalhed af det sorte Randbaand paa begge Vingepar. Paa Forvingerne er saaledes den indenfor de gule Halvmaaner liggende Del af samme, der normalt pleier at være mindst dobbelt saa bred som den udvendige Del og dertil i Midten med tydelig gul Bestövning, fuldkommen ligesaa smal som denne og viser intet Spor af gul Bestövning paa Oversiden. Paa Bagvingerne er ligeledes den indvendige Del af Baandet med de blaa Bestövninger usædvanlig smalt og lidet udviklet. Fryndserne er paa Oversiden helt sorte, paa Undersiden gule.

Med Hensyn til den abnorme Optræden af röd Bestövning hos denne Art, da finder man, som ogsaa FUCHS anförer, af og til Exemplarer, der viser Antydning til en saadan gjennem en större eller mindre röd Udfyldning af den gule Halvmaaneplet i Fremkantvinkelen. HÜBNER'S Fig. 776 *(ab. sphyrus)* udviser jo dette Forhold i en stærkt fremtrædende Grad, idet den röde Bestövning ogsaa optræder i flere af de övrige Celler baade indenfor og udenfor det sorte, blaapudrede Baand paa Undersiden. Men en saadan Prædomineren af den röde Farve, som den her omhandlede, synes kun at skyldes de kunstige, abnorme Forhold, som Dyret har været udsat for under den kunstige Opfödning.

Pieris napi L. *gen.* II. napææ ESP. *ab.* sulphurea.

Blandt de af Prof. ESMARK'S Samling i Universitetsmusæet indlemmede Exemplarer findes en ♂ af Höstgenerationen af *Pieris napi,* desværre uden nogen nærmere angivet Lokalitet, men antagelig fra Kristiania Omegn, der udmærker sig ved sin svovlgule Farve saavel paa Over- som Undersiden af begge Vingepar. Forövrigt er saavel Farvetegningen som Störrelse, Vingesnit etc. normale. Under hvilke Forhold Exemplaret er fanget, har ligesaalidt kunnet oplyses, som Stedet hvorfra det skriver sig; kunstigt udklækket turde det imidlertid neppe være.

Dette Exemplar frembyder en höist interessant Analogi med den gule Varietet af *Pieris rapæ* L., der siden denne Arts Overförelse til Nordamerika i 1856 eller 1857 har dannet sig dersteds og som af SCUDDER er tildelt Navnet *v. novangliæ.* Ifölge GIRARD optræder ogsaa i Frankrig hist og her enkelte Exem-

plarer af *P. rapæ* med noget gulagtig Farve, hvilket man ogsaa i England har haft Exempel paa; men der udvikler sig ingen konstant Race af denne Farve, saaledes som Tilfældet har været i Nordamerika. (Slgn. Ann. Soc. Ent. Fr. 1873, p. LVII). Det er mig ikke bekjendt, at man tidligere for *P. napi's* Vedkommende har iagttaget en lignende Tendens til at antage gul Farve hos Hannen; Hunnen af *v. bryoniæ* derimod viser sig jo, som bekjendt, ofte stærkt gulaktig, om end ikke, saaledes som for det her omhandlede Han-Explrs Vedkommende, ren svovlgul.

Polyommatus phlæas L. v. americanus d'Urb. *ab.*

Paa Inderöen i nordre Trondhjems Amt fandt jeg 1:ste August 1884 af denne Art et Par *in copula,* hvoraf Hunnen med Hensyn til den venstre Forvinge aldeles stemmer med den af Fuchs (l. c., p. 249—250) leverede Beskrivelse af en ♂ fra Bornisk, idet næsten hele Vingefladen paa begge Sider viser sig afbleget og hvid, med de normale sorte Pletter. Kun langs Forranden fra Roden af optræder den normale röde Farve, der et Stykke over Midten af Fremkanten gaar umærkeligt over i den afblegede hvide Farve. Den höire Forvinge viser derimod intet Tegn til nogen saadan Afblegning, men er fuldkommen normal.

Fuchs anser det af ham beskrevne Individ for en Overgangsform til den sydlige Aberration *schmidti,* idet han desangaaende udtaler: »Aus der vorstehenden Beschreibung erhellt, dass dieses merkwürdige Stück seine Entwicklung zu der südlichen *aberr. schmidti,* zu der es offenbar Anlage hatte, nicht vollständig absolvirt hat. In Folge dessen präsentirt sich nur die kleinere Flügelhälfte im Gewande dieser Abänderung, die grössere als *phlæas.*» Det turde dog, med det her af mig under 64° n. Br. fundne Exemplar for Öie, hos hvilket den hvide Farve ikke indskrænker sig til den »mindre Halvdel» af Vingen men endog indtager næsten hele Vingefladen, være temmelig tvivlsomt, om Fuchs's Opfatning holder stik. I hvert Fald vil det neppe have nogen Rimelighed for sig, at et Exemplar fra en saa nordlig Lokalitet som 64° n. Br., hvor Arten optræder i den samme nordlige, paa Undersiden blaagraa Form som i vore arktiske Regioner *(v. americanus),* skulde vise en aldeles lignende Tilnærmelse til

den kun i Sydeuropa optrædende *ab. schmidti,* som af FUCHS forudsats for hans Exemplars Vedkommende. Jeg for min Del tror, at her kun foreligger et Exempel paa en ganske exceptionel Afblegning af Vingens normale Farve, foraarsaget ved en tilfældig ydre Indvirkning af Omgivelserne paa Puppen forinden Udklækningen. Större eller mindre hvide, affarvede Pletter paa Vingerne hos forskjellige Arter sees saaledes at skyldes ydre Indflydelser paa Puppen, f. Ex. Regndryp. Et Exempel herpaa omtales bl. a. af G. KOCH (Indo-australische Lepidopt. Fauna, 2. Aufl., p. 31), der af en Puppe af *Argynnis paphia,* som var ophængt under et Violblad saaledes, at under Regnveir Dryppet fra Bladet faldt lige paa Vingeskederne af Puppen, fik udklækket en Sommerfugl med en ganske lys gul, næsten hvid Flek af en Erts Störrelse paa Oversiden af hver Vinge.

Argynnis freya THBG. ab. obscura.

En ganske overordentlig pragtfuld, aldeles mörk sort bestövet ♂ af denne Art, svarende til de mörke Varieteter *hela* og *fingal* af *A. selene* og *euphrosyne,* men langt mörkere end jeg nogensinde har seet nogen af disse, fangede jeg paa en Myr i Odalen 30:te Mai 1882 sammen med normalt farvede Individer.

A. frigga THBG. *ab. (var.?)*

Et særdeles interessant Exemplar, der synes at danne en Overgang til den af BUTLER beskrevne *A. improba* fra Novaja Semlia, medbragtes af R. COLLETT fra Store Tamsö i Porsangerfjorden 6:te Juli 1878. Min Ven Prof. AURIVILLIUS, der har haft Exemplaret til Paasyn og sammenlignet det med den i LANG'S »Butterflies of Europe» leverede Figur af Type-Exemplaret til BUTLER'S Art, skriver mig desangaaende:

»*Frigga*-varieteten afviker från alla exemplar här i museet genom färgen i bakvingarnes yttre halfva undertill och genom den *inre* hvita basalfläckens ringa storlek. I förra afseendet är den ganska lik figuren till BUTLER'S *improba,* men denna *saknar alldeles* den inre hvita basalfläcken. För öfrigt är *improba* mindre med smalare vingar och svartpudrad ofvan. Den gör på

mig intrycket af en högnordisk förkrympt och illa utbildad form af *frigga*. Ditt exemplar tenderar i samma riktning och bildar således en vacker öfvergång till *improba*. *Var. saga* MÖSCHLER från Labrador samt det exemplar TRYBOM tog vid Jenisei visa ej några sådana tendenser.»

Da kun dette ene Explr. haves fra den nævnte Lokalitet, er det uvist, om det blot er en mere tilfældig Aberration eller om Arten maaske paa denne veirhaarde Ö i Porsangerfjorden mere gjennemgaaende tenderer i samme Retning. Det sidste turde maaske være det sandsynligste, og AURIVILLIUS's Opfatning af BUTLER'S *improba* fra Nowaja Semlia som en efter de klimatiske Forholde omformet *frigga* vilde i saa Fald vinde en særdeles betydningsfuld Bekræftelse.

Erebia medusa S. V. v. polaris STGR.

Hvorledes H. FREY (Lepid. d. Schweiz, p. 38) kan anse denne arktiske Form for identisk med den alpine *v. hippomedusa* O. i Schweiz, er mig aldeles ubegribeligt, da jo denne sidstnævnte ligesom Hovedformen aldeles mangler ethvert Spor af det for *v. polaris* saa karakteristiske Tverbaand paa Undersiden af Bagvingerne. Da derimod dette ogsaa forefindes hos den noget större saakaldte *v. uralensis* STGR. i Ural og Sibirien og aldrig synes at mangle hos nogen af disse to, turde det maaske nok være nærmere Undersögelser værd, om ikke begge disse Former tilsammen udgjör en egen, fra *medusa* forskjellig Art. For mit Vedkommende besidder jeg dertil ikke Materiale, da jeg af *uralensis* alene har kunnet faa fat paa et eneste defekt Explr. (med paalimet Hun-Bagkrop!). Det forekommer mig imidlertid höist paafaldende, at *medusa*, der ellers overalt ikke viser Spor af Tilböielighed til at antage nogen mörkere Beskygning af Bagvingernes Underside, skulde uden nogen Slags Overgang optræde med stærkt udpræget Tverbaand hos alle Individer paa to saa forskjellige og langt fra hinanden fjernede Lokaliteter.

E. lappona ESP. ab. pollux ESP.

Da der ikke tidligere har været gjort opmarksom paa, at Aberrationen *pollux* (med Bagvingernes Underside ensfarvet graa,

uden Tverbaand) flyver almindelig sammen med Hovedformen (med tydeligt Tverbaand) baade i vore arktiske og alpine Trakter, turde det være paa sin Plads her at nævne dette. Baade i Finmarken, Saltdalen, paa Dovrefjeld etc. findes begge Former sammen.

E. ligea L. v. adyte Hb.

Naar Prof. Aurivillius (Entom. Tidskr. 1883, p. 35) nævner, at jeg har sendt ham Explrer af *ligea* fra Dovre bestemte som *euryale,* maa dette grunde sig paa en Misforstaaelse. Dr. Wocke opförer vistnok (Stett. ent. Zeit. 1864, p. 174) sine Explrer fra Dovrefjeld som *E. euryale (v. adyte* Hb.), men jeg for mit Vedkommende har altid anseet Dovre-Explrer for at höre under *ligea,* under hvilket Navn jeg ogsaa har opfört dem i min Reiseberetning fra Gudbrandsdalen og Dovrefjeld (Nyt Mag. f. Naturv. XXIV, 1877, p. 163; sep. p. 11).

Kristiania 22:de Marts 1885.